

Тема 5. Правові основи протидії незаконній міграції та торгівлі людьми

Теоретичні питання:

1. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та протоколи до неї
2. Палермський протокол про попередження та припинення торгівлі людьми
3. Протокол про протидію незаконному ввозу мігрантів суходолом, морем і повітрям
4. Європейська конвенція про заходи проти торгівлі людьми: механізми контролю та моніторингу
5. Міжнародні стандарти захисту біженців та осіб, які потребують міжнародного захисту
6. Принципи невидворення та заборони катувань у контексті міграційного права
7. Співробітництво держав у сфері реадмісії та повернення незаконних мігрантів

Перелік ключових термінів і понять: організована злочинна група, транснаціональний злочин, торгівля людьми, незаконний ввіз мігрантів, принцип невидворення (non-refoulement), біженець, Палермський протокол, підхід «трьох П», GRETA, реадмісія, екстрадиція, взаємна правова допомога, експлуатація людини, серйозний злочин, внутрішньо переміщені особи (ВПО), затяжна ситуація з біженцями, Картагенська декларація, Дублінський регламент, Конференція Сторін (COP), UNODC.

Питання для самоконтролю:

1. Які три основні елементи входять до визначення торгівлі людьми згідно з Палермським протоколом?
2. У чому полягає різниця між торгівлею людьми та незаконним ввозом мігрантів?
3. Які основні зобов'язання держав-учасниць передбачає Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності?

4. Що означає підхід «трьох П» у боротьбі з торгівлею людьми?
5. Які категорії осіб підпадають під визначення біженця згідно з Конвенцією 1951 року?
6. У чому полягає принцип невидворення і які його основні характеристики?
7. Які функції виконує GRETA в рамках Європейської конвенції про заходи проти торгівлі людьми?
8. Які процедурні гарантії необхідні для ефективного дотримання принципу невидворення?
9. Що включає поняття «серйозний злочин» у контексті Палермської конвенції?
10. Які регіональні інструменти розширили визначення біженця порівняно з Конвенцією 1951 року?
11. Які основні механізми співробітництва держав передбачає Палермська конвенція?
12. Яку роль відіграє UNODC у реалізації положень Палермської конвенції та протоколів?
13. Які особливості має процедура реадмісії та які категорії осіб підлягають поверненню?
14. Які сучасні виклики стоять перед системою захисту біженців?
15. Як Європейська конвенція про заходи проти торгівлі людьми відрізняється від Палермського протоколу?

Тести для самоконтролю:

1. Палермська конвенція була прийнята у:

- а) 1998 році
- б) 2000 році
- в) 2003 році
- г) 2005 році

2. Організована злочинна група складається з:

- а) двох або більше осіб

- б) трьох або більше осіб
- в) п'яти або більше осіб
- г) десяти або більше осіб

3. Підхід «трьох П» включає:

- а) профілактику, покарання, процедури
- б) попередження, захист, покарання
- в) планування, підготовку, проведення
- г) публічність, прозорість, підзвітність

4. GRETA – це:

- а) орган Європейського Союзу
- б) департамент ООН
- в) група експертів Ради Європи
- г) міжнародна неурядова організація

5. Принцип невидворення означає:

- а) заборону видачі злочинців
- б) заборону повернення до країни, де загрожують переслідування
- в) право на політичний притулок
- г) обов'язок прийняти біженців

6. Серйозний злочин карається позбавленням волі строком:

- а) не менше 2 років
- б) не менше 3 років
- в) не менше 4 років
- г) не менше 5 років

7. Незаконний ввіз мігрантів відрізняється від торгівлі людьми тим, що:

- а) завжди має транснаціональний характер
- б) передбачає згоду мігранта
- в) стосується лише дітей
- г) не є злочином

8. Конвенція про статус біженців була прийнята у:

- а) 1949 році

б) 1951 році

в) 1967 році

г) 1969 році

9. Біженцем НЕ може бути визнана особа, яка:

а) має обґрунтовані побоювання переслідувань

б) перебуває за межами країни громадянськості

в) є економічним мігрантом

г) не може користуватися захистом своєї країни

10. Рeadмісія – це:

а) прийом біженців

б) видача злочинців

в) повернення незаконних мігрантів

г) надання притулку

11. UNODC розшифровується як:

а) Управління ООН з прав людини

б) Управління ООН з наркотиків та злочинності

в) Управління ООН з біженців

г) Управління ООН з миротворчості

12. Експлуатація людини НЕ включає:

а) примусову працю

б) проституцію

в) легальне працевлаштування

г) вилучення органів

13. Дублінський регламент стосується:

а) торгівлі людьми

б) організованої злочинності

в) розгляду заяв про притулок

г) реадмісії мігрантів

14. Картахенська декларація була прийнята для:

а) Європи

- б) Африки
- в) Латинської Америки
- г) Азії

15. Затяжна ситуація з біженцями – це ситуація тривалістю понад:

- а) 2 роки
- б) 3 роки
- в) 5 років
- г) 10 років

Практичні завдання:

1. Аналіз міжнародних документів. Проаналізуйте структуру та основні положення Палермської конвенції та трьох протоколів до неї. Складіть порівняльну таблицю їх цілей, сфери застосування та основних зобов'язань держав.

2. Дослідження національного законодавства. Дослідіть, як положення Палермської конвенції та протоколів імplementовані в законодавстві України. Визначте прогалини та запропонуйте шляхи вдосконалення.

3. Аналіз діяльності GRETA. Проаналізуйте останні звіти GRETA щодо 2-3 європейських країн. Визначте основні проблеми в імplementації Європейської конвенції та рекомендації експертів.

4. Кейс-стаді: застосування принципу невидворення. Дослідіть практику Європейського суду з прав людини щодо застосування принципу невидворення. Проаналізуйте 3-4 знакові рішення та їх вплив на міграційну політику.

5. Моделювання переговорів з реадмісії. Розробіть проект двосторонньої угоди про реадмісію між двома країнами, врахувавши всі необхідні процедурні гарантії та стандарти прав людини.

6. Аналіз статистичних даних. На основі звітів UNODC та інших міжнародних організацій проаналізуйте тенденції торгівлі людьми та незаконної міграції за останні 5 років. Підготуйте аналітичну записку з рекомендаціями.

7. Розробка національної стратегії. Розробіть концепцію національної стратегії протидії торгівлі людьми, використовуючи підхід «трьох П» та враховуючи міжнародні стандарти та передовий досвід.

Теми доповідей для презентації на практичному занятті:

1. Еволюція міжнародного права у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності

2. Сучасні форми торгівлі людьми та виклики цифрової епохи

3. Роль регіональних організацій у боротьбі з незаконною міграцією

4. Захист прав дітей-жертв торгівлі людьми: міжнародні стандарти та практика

5. Механізми міжнародного співробітництва у сфері екстрадиції та взаємної правової допомоги

6. Правові аспекти боротьби з незаконним ввозом мігрантів морськими шляхами

7. Принцип невидворення в контексті сучасних міграційних викликів

8. Роль УВКБ ООН у захисті біженців та шукачів притулку

9. Гендерні аспекти торгівлі людьми та міжнародного захисту

10. Співробітництво ЄС з третіми країнами у сфері управління міграцією

11. Правові проблеми захисту кліматичних мігрантів

12. Механізми компенсації шкоди жертвам торгівлі людьми

Ситуативні задачі:

1. 17-річна Марія з України була завербована через соціальні мережі на роботу офіціанткою в ресторані в Польщі. Їй пообіцяли легальне працевлаштування, гарну зарплату та безкоштовне житло. По прибуттю до Польщі в неї забрали документи, поселили в переповненій кімнаті з іншими дівчатами та змусили працювати в нічному клубі. Дівчина не отримувала обіцяної зарплати, їй погрожували фізичною розправою та депортацією. Через два місяці Марія звернулася за допомогою до поліції.

Визначте, чи є цей випадок торгівлею людьми згідно з Палермським протоколом. Проаналізуйте всі три елементи визначення торгівлі людьми.

Які права має Марія як жертва торгівлі людьми? Які зобов'язання має Польща щодо захисту жертви? Яка роль України в цій ситуації?

2. Італійська берегова охорона перехопила човен з 50 мігрантами з Лівії у відкритому морі, в 15 милях від італійського узбережжя. Серед мігрантів були громадяни Еритреї, Сомалі та Судану. Італійські власті, не розглядаючи індивідуальні обставини кожного мігранта, передали всіх лівійській береговій охороні, яка доставила їх назад до Лівії. Деякі з мігрантів заявляли, що тікають від переслідувань у своїх країнах.

Чи порушила Італія принцип невидворення? Які процедурні гарантії мали бути забезпечені? Як застосовується принцип невидворення в екстериторіальних водах? Які зобов'язання має Італія згідно з міжнародним правом? Яке рішення могло б прийняти ЄСПЛ у цьому випадку?

3. Ахмед, громадянин Сирії, організував переправу групи з 20 своїх співвітчизників через турецько-грецький кордон. Він не отримував плати за свої послуги, а діяв з гуманітарних мотивів, допомагаючи землякам дістатися Європи. Група була затримана грецькою поліцією на кордоні. Ахмеда звинуватили у незаконному ввозі мігрантів та заарештували.

Чи підпадають дії Ахмеда під визначення незаконного ввозу мігрантів? Чи має значення відсутність комерційної мети? Які захисні аргументи може використати Ахмед? Як гуманітарні мотиви впливають на кваліфікацію діяння? Які зобов'язання має Греція щодо інших членів групи?

4. Німеччина звернулася до Сербії з проханням про реадмісію Петра, який, за твердженням німецької сторони, є громадянином Сербії та незаконно перебуває на території Німеччини. Петро стверджує, що він є громадянином Косова, має сім'ю в Німеччині та просить притулку. У нього немає дійсних документів, що підтверджують громадянство. Сербія відмовляється приймати Петра, посилаючись на недостатність доказів його сербського громадянства.

Які критерії застосовуються для встановлення приналежності особи до держави реадмісії? Чи правомірна відмова Сербії? Які процедури

ідентифікації має застосувати Німеччина? Як врахувати заяву Петра про надання притулку? Які права має Петро в цій ситуації?

5. 14-річний Раджеш з Бангладеш був знайдений французькою поліцією на підпільній фабриці з виготовлення одягу в Парижі. Хлопчик працював по 14 годин на день в жахливих умовах, не отримував зарплати та жив у підвалі фабрики. Він розповів, що його батьки «продали» його чоловікові, який пообіцяв дати хлопцю освіту в Європі. Раджеш не говорить французькою мовою та боїться повернення додому.

Чи є цей випадок торгівлею людьми згідно з міжнародними стандартами? Які особливості застосування визначення торгівлі людьми до дітей? Які права має Раджеш у Франції? Як визначити найкращі інтереси дитини в цьому випадку? Які заходи захисту та допомоги мають бути надані? Чи можливе повернення дитини до країни походження?